

Štefančík, Radoslav: Politické mládežnícke organizácie na Slovensku. Bratislava: IUVENTA, 2010, 140 strán, ISBN: 978-80-8072-111-4.

Dušan Štrauss¹

V novembri 2010 prebehla v slovenských médiách informácia o menovaní zástupcov mládežníckej organizácie SDKÚ-DS, Novej generácie (NG), do politických funkcií na Úrade vlády Slovenskej republiky. Kritika bola adresovaná najmä predsedníčke vlády, keďže Iveta Radičová po vytvorení kabinetu vyjadrila presvedčenie, že pri obsadzovaní štátnych pozícií nebudú zvýhodňované žiadne osoby a na všetky pozície budú vypísané výberové konania. Nominanti Novej generácie však do tejto kategórie nepatrili. Príležitosť kritizovať koalíčné strany využili najmä predstavitelia Mladých sociálnych demokratov (MSD), mládežníckej organizácie strany Smer-SD. V novembri 2010 okrem Novej generácie zaujali médiá aj Mladí liberáli (ML). Počas dňa otvorených dverí v Národnej rade SR 17. novembra 2010 odovzdali maketu chrbtovej kosti sociálnym demokratom. MSD situáciu využila vo svoj prospech a odovzdala atrapu ľudskej chrbtice ďalej predstaviteľom SDKÚ-DS.

Informácie o mládežníckych organizáciách sa v médiách objavujú sporadicky. Tlačové besedy mládežníckych organizácií novinári väčšinou ignorujú, hoci činnosť mladých politicky angažovaných ľudí je pomerne bohatá. Väčšiu pozornosť novinárov dokážu pritiahnuť v prípade, ak sú vedené známymi osobnosťami, poslancami, štátnymi tajomníkmi alebo držiteľmi iných vysokopostavených štátnych alebo straníckych funkcií. Verejnosť mnohokrát ani nevie, že mládežnícke organizácie majú v západnej Európe dlhoročnú tradíciu a postupne sa zakotvujú aj v prostredí slovenského politického systému. V tejto situácii je publikácia Radoslava Štefančíka *Politické mládežnícke organizácie na Slovensku*, vydaná v Bratislave 2010 organizáciou IUVENTA, pionierskou prácou zaplňajúcou deficit nielen v prostredí laického poznania, ale aj vedeckého bádania. Prítom v prípade mládežníckych združení nejde o masové organizácie. Len malá časť dnešnej mladej generácie je politicky aktívna. Z uvedenej publikácie vyplýva, že iba cca 4.200 mladých ľudí sú členmi mládežníckych združení politických strán (s. 75).

¹ Kontakt: Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne, Študentská 2, 911 50 Trenčín; e-mail: strauss@tnuni.sk.

Výskum mládeže má v prostredí slovenskej vedy pomerne bohatú tradíciu. Postupne sa na Slovensku etablovala aj veda o politike. Prienik vo výskume mládeže a politológii však doteraz absentoval. Vychádzali síce rôzne publikácie o občianskej a politickej participácii mladých ľudí (k popredným slovenským autorom patrí predovšetkým Ladislav Macháček), ale tieto poznatky prinášali väčšinou sociológovia alebo pedagógovia. V politologickom výskume takýto pohľad chýbal. Radoslav Štefančík z Katedry politológie Filozofickej fakulty UCM v Trnave tento stav mení, keď hľadá (a nachádza) odpoveď na otázku, či mládežnícke organizácie sú v slabo inštitucionalizovanom straníckom systéme schopné prežiť dlhšie alebo naopak kratšie ako samotné politické strany. Rovnako sa pýta, aké funkcie plnia v podmienkach demokratického politického systému. Všima si však aj iné aspekty pôsobenia mládežníckych organizácií, ako napríklad spoluprácu medzi koalíčnými a opozičnými združeniami, financovanie, programové zhody alebo naopak nezhody s partnerskými straníckymi formáciami.

Kvôli hľadaniu odpovedí na takto stanovené otázky prispôbuje aj štruktúru svojej publikácie. V prvej kapitole predstavuje funkcionálny pohľad na politický systém. Vychádza z konceptu predstaviteľa štruktúrneho funkcionalizmu Gabriela Almonda a znázorňuje vstupy ako aj výstupy politického systému. Vzhľadom k téme publikácie najviac priestoru venuje politickej socializácii a politickej rekrutácii. V druhej kapitole sa Štefančík venuje problematike inštitucionalizácie politických strán a straníckych systémov. Na pozadí výskumu Scotta Mainwaringa i ďalších autorov (Basedau, Stroh, Erdmann) najskôr predstavuje význam tohto pojmu a následne analyzuje mieru inštitucionalizácie straníckeho systému v slovenských podmienkach. Predstavené kritériá a ich uplatnenie pri pohľade na slovenský stranícky systém tvoria argumenty slabo inštitucionalizovaného straníckeho systému. Patri k nim predovšetkým časté vznikanie nových strán a zánik tých starých a z toho plynúca volatilita, silné pôsobenie personalizácie a slabé programové ukotvenie. Napokon v tretej časti predstavuje funkcie mládežníckych organizácií politických strán v podmienkach Slovenska: politickú socializáciu, politickú rekrutáciu, voličskú mobilizáciu, funkciu *agenda setting* a školu mladého manažéra. Každá funkcia je predstavená v samostatnej podkapitole. Hoci posledná kapitola je obsahovo najbohatšou a najväčšou časťou publikácie, predsa len by sa očakávalo, že rozsah venovaný konkrétnym organizáciám bude širší a naopak prvým dvom kapitolám bude venovaná menšia pozornosť. Určite by sa dalo polemizovať, či je výskum inštitucionalizácie politických strán v slovenskej politológii zastúpený dostatočne. Pravdepodobne by sme objavili deficit aj na tomto poli výskumu. Napriek tomu, vzhľadom na názov kapitoly, mohla byť podrobnejšia predstavená história skúmaných organizácií. Hoci základné informácie o ich historickom vývoji tvoria úvod

tretej kapitoly a prácu autora sťažoval fakt, že ani dopytovaní respondenti nedisponovali dostatočnými informáciami, podrobnejším skúmaním najmä archívnych materiálov mohol byť predstavený komplexnejší pohľad.

Radoslav Štefančík vo svojej publikácii neotvára len tému výskumu mládežníckych organizácií a inštitucionalizácie politických strán a straníckych systémov, ale venuje sa aj teoretickému pohľadu výskumu politickej kariéry (opierajúc sa o koncept Dietricha Herzoga). Na jednej strane je pozitívne, že sa snaží priniesť do kategorizácie politikov nový pohľad, keď pod vplyvom nemeckých autorov rozlišuje medzi tzv. skokanmi a muklami, teda politikmi s predchádzajúcou úspešnou kariérou v nepolitickej profesii a následnou rýchlou politickou kariérou a politikmi, ktorí pôsobia v politike dlhodobo bez zjavného úspechu alebo s pomalým rastom na rebríčku politickej kariéry. Začínajú bežnými činnosťami na najnižších úrovniach strany a na rozdiel od skokanov získavajú zaujímavé verejné alebo stranícke funkcie až po niekoľkých rokoch politického angažovania. Na strane druhej je otázne, či autor zvolil vhodné a politicky korektné pomenovania pre oba typy politikov. Termín „skokani“ sémanticky vhodne zodpovedá prekladu – z anglického *cross-over* alebo z nemeckého *Seiteneinsteiger* –, otáznym je termín mukel (v nemeckom jazyku *Ochsentour*). Iste, prekladať doslovne nemecký výraz *Ochse* – vôl – a označovať ním určitú skupinu politikov by nebolo vhodné, ale hoci sa termín „mukel“ v súčasnom slangu používa vo význame ťažko pracujúceho človeka, v minulosti ním rovnako slangovo označovali politických väzňov. Zaiste však autorovi nemožno poprieť úmysel predstaviť tento problém dostatočne provokatívne a vyvolať tým diskusiu k tejto oblasti výskumu. Bude zaujímavé sledovať osud takto predstavenej terminológie. Oстане nepovšimnutá, nahradená inou terminológiou, alebo si ju osvoja aj ďalší bádatelia politickej kariéry?

Provokatívnych pasáží je v recenzovanej publikácii viac. Patrí k nim napríklad argumentácia o chýbajúcej prepojenosti historickej SNS so súčasnou SNS a odmietanie názoru, že moderná SNS je priamym nasledovníkom tej pôvodnej (s. 42). Alebo tvrdenie o vysokej miere korupcie, klientelizmu a nepotizmu v slovenskej spoločnosti (s. 31). Autor sa tu necháva unášať kritikou súčasnej politickej situácie na Slovensku, keď z radov politikov ešte nikto nebol právoplatne odsúdený za korupciu, hoci jej prítomnosť je nespochybniteľná aj bez súdnych rozhodnutí. Provokatívnosť a jednoduchšia štylistika niektorých tvrdení publikácii určite prospieva. Vyvažuje tak niekedy príliš vedecky spracované pasáže a robí ju prístupnou aj laickej verejnosti, najmä z prostredia politicky angažovaných mladých ľudí.

Publikácia Radoslava Štefančíka je rozdelená do dvoch častí. V prvej vedeckej autor predstavuje výsledky svojho kvalitatívneho výskumu v troch už vyššie uvedených kapitolách.

Následne v druhej publikuje prepisy rozhovorov s vybranými predstaviteľmi mládežníckych organizácií. Mená respondentov (Kolesík, Hamulák, Takáčová, Turčina, Švihura, Lörinc, Szabo, Gajdošík) prezrádzajú, že autorovi sa podarilo osloviť a viesť rozhovory väčšinou so zástupcami mládežníckej elity, buď predsedov, podpredsedov alebo inak vysoko postavených predstaviteľov skúmaných organizácií. Niektorí z nich boli alebo sú poslancami NR SR. Prepisy rozhovorov Štefančík neprináša so všetkými oslovenými. Informuje, že sa nepodarilo získať súhlas na ich uverejnenie, resp. že na požiadavku respondenti nereagovali ani pozitívne ani negatívne. Iste, publikované rozhovory sú zaujímavým doplnením predstavenej publikácie, ale nie sú tým podstatným zdrojom informácií pre čitateľa. Tie autor znázorňuje v prvej, už predstavenej časti.

Pozitívom textu je, že autor sa pri získavaní informácií neobmedzuje na obsahovú analýzu programových a organizačných dokumentov politických strán a ich partnerských mládežníckych organizácií, ale že ako hlavnú metódu výskumu zvolil individuálne rozhovory s vybranými politickými aktérmi. Správne adresoval svoje otázky najmä vedeniu, a ako informuje, aj niektorým radovým členom skúmaných združení. V texte však odkazuje iba na čelných predstaviteľov, informácie získané od členov bez funkcie chýbajú. Bolo by určite zaujímavé poznať aj ich názory. Pohľadom radových členov by čitateľ publikácie odhalil vnútorné fungovanie aj na nižších úrovniach organizačnej štruktúry, a zrejme tak predstavil aj odlišnú dimenziu mládežníckych organizácií.

V konečnom dôsledku sa autorovi podarilo dokumentovať tvrdenie, že politické mládežnícke organizácie nie sú v súčasných podmienkach straníckej súťaže a výberu kandidátov do verejných funkcií najmä z prostredia „skokanov“ relevantným rezervoárom politického personálu. Politická rekrutácia teda nie je ich primárnou funkciou. Existujú síce určité výnimky mladých politikov (Nevedálová, Gajdošík, Kolesík, Švihura, Markovič), ktorí za nominovanie do verejnej alebo straníckej funkcie vďaka pôsobeniu v mládežníckej organizácii, ich celkový počet však nie je veľký. Naopak, nepotvrdila sa v úvode predstavená domnienka, že existencia mládežníckych organizácií je závislá od miery inštitucionalizácie politických strán. Na príklade Občiansko-demokratickej mládeže a Mladých liberálov, ale čiastočne aj Mladých sociálnych demokratov dokazuje, že mládežnícke organizácie dokážu prežiť svoje pôvodne partnerské subjekty a v prípade ich zániku dokážu nadviazať spoluprácu s iným ideovo blízkym straníckym subjektom.

Z radu funkcií politických mládežníckych organizácií Štefančík vyzdvihuje politickú socializáciu. Predstavuje celý rad rôznych podujatí (školenia, prednášky, teambuildingy, mediálne tréningy), na ktorých sa mladí ľudia na Slovensku zoznamujú s fungovaním politického systému,

osvojujú si určité hodnoty a vytvárajú si pocit spolunáležitosti k určitej skupine. Popri rodine a škole tak patria k nenahraditeľným aktérom učenia sa politike.

Záverečná podkapitola prvej časti publikácie patrí predstaveniu aktuálnych problémov fungovania skúmaných organizácií. Jeden z nich vidí Štefančík najmä v nedostatočne upravenom financovaní. Napriek dôležitým funkciám tohto typu združení (najmä politickej socializácie) nie je financovanie zatiaľ inštitucionalizované. Dokonca upozorňuje na nedostatky vo financovaní opozične naladených organizácií. Autor zároveň apeluje na zodpovedné štátne orgány, aby financovanie upravili.

To, čo publikácii chýba, je pohľad politicky neangažovaného mladého človeka na mládežnícke organizácie. Nezodpovedaná je otázka, prečo mladí ľudia nemajú záujem využiť právo politicky sa združovať. Pravdou však je, že autor v závere sám na tento fakt upozorňuje a predstavuje ho zároveň ako výzvu do ďalšieho skúmania nielen občianskej a politickej participácie mladých ľudí, ale aj organizačnej štruktúry politických strán a inštitucionalizácie stranického systému. Kvantitatívny výskum by si však na svoju realizáciu vyžadoval väčšie pracovné nasadenie autora a určite aj viac finančných prostriedkov. Celkový pohľad na predstavenú publikáciu je napriek uvedeným nedostatkom pozitívny. Zapĺňa deficit vo viacerých oblastiach slovenského politologického bádania a zároveň otvára nové témy výskumu. Poskytuje tak nové inšpirácie pre ďalších autorov.